

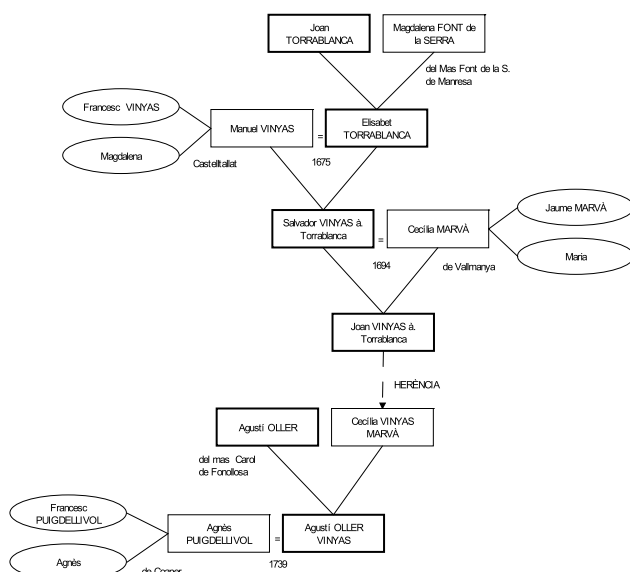
EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair, que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falcha.

Mas Torreblanca (2ona. part)

Elisabet, l'única filla del Joan Torreblanca i la Magdalena Font de la Serra, va casar-se el 1675 amb Manuel Vinyas, un home de Castelltallat. Manuel havia nascut el 20 de desembre de 1635, de manera que ja tenia una certa edat quan es va casar amb la pubilla. Van tenir un fill, a qui van posar Salvador, i una filla, la Caterina. Cap a l'any 1685 va morir la pubilla i aleshores va agafar més protagonisme el consort Manuel Vinyas en l'administració del mas. El vell Torreblanca però, va seguir sent la màxima autoritat. Manuel Vinyas va tornar-se a casar el 1691; ho va fer amb Maria Alsina, però no va poder gaudir gaire temps el seu estat, ja que va morir el 1694. Aquell mateix any es va casar l'hereu Salvador Vinyas, àlies Torreblanca, amb Cecília Marvà, de Vallmanya. Feia poc que s'havia mort el seu avi, així que va entrar immediatament en plena possessió de la propietat. A la madrastra Maria Alsina no li va convenir gaire la nova situació i uns mesos després va marxar i es va casar amb un tal Pere Canudas.

Al Salvador i la Cecília primer els va néixer la Maria Anna, el 1697 la Caterina, i el 1699 la Cecília. Quan a la fi van engendrar un nen, d'acord amb la tradició familiar, li van posar Joan. Salvador Vinyas va pagar el 1700 al rector del poble misses i els drets d'enterrament al cementiri del seu pare, i també els de la seva mare i del seu avi, que encara es devien. En total li va costar 30 lliures. El 1702 es va veure embolicat en un procés que va arribar a la Real Audiència del Principat de Catalunya a causa la reclamació de Jaume Junyent, hereu de Clarena de Camps, del dot de la seva dona, una germana del Salvador. Li va tocar pagar 315 lliures, però com que no les tenia, va haver de crear un censal, avalat per les herbes del mas. Posteriorment va vendre a carta de gràcia les herbes a Josep Gras de Sant Mateu, perdent un dels actius més valuosos del mas. Entre els anys 1702 i 1708, com a mínim, al mas Torreblanca hi havia un masover que es deia Isidre Grau.

La vida del Salvador lamentablement va ser curta i el 1712 va fer mutis, deixant el mas en una situació complicada.

La vídua Cecília va haver de tirar endavant amb tres criatures petites i cap home a casa. Va fer dues coses; va contractar el masover Agustí Oller, perquè li menés la terra, i es va casar de nou, amb Joan Canyellas, de la Casa Blanca de Castellfollit del Boix. La informació recollida sobre la persona d'Agustí Oller és escassa; sabem només que provenia del mas Carol de Fonollosa, com ho prova el fet que era conegut com Agustí Oller, àlies Carol, i que a l'any 1714 ja apareix en un document com a masover. També que el 1719 un beneficiat de la Seu li va prestar 3 dobles d'or, equivalents a 9 lliures i 10 sous de moneda catalana, per tal de comprar un bou al masover dels "molins majors". Sospitem que aquests "molins" podrien ser el Molí de Fals.

La mestressa Cecília va haver de resoldre el problema de casar les filles. Primer va casar la Cecília amb l'Agustí Oller, el masover, i el 1727 va casar la Maria Anna amb el jove Albert Firmat, fill d'un sabater de Manresa. Al Firmat li va prometre un dot de 80 lliures però no el va poder fer efectiu per manca de numerari. El 1730, l'amo de Montconill

li va deixar els cèntims, que no van ser restituïts fins quaranta anys més tard. L'hereu Joan Vinyas Marvà, àlies Torreblanca, va arribar a l'edat de posar-se al davant de l'heretat. Ho va fer el 1728, però era un xicot de salut delicada i després de diverses malalties va morir el 11 de setembre de 1732 i l'endemà el rector Tomàs Bofill el va soterrar al sepulcre particular del mas Torreblanca. Durant el temps de la malaltia i abans potser i tot, el noi vivia al mas Montconill, i per amistat o interès, qui ho sap, el Moncunill va pagar moltes de les factures que pertocaven al Torreblanca, des de factures de metges i medicines, com de censals i contribucions diverses. Anys després vindrien les reclamacions. Se sap que el metge Francesc Pla va pujar a Montconill a visitar el jove Joan els dies 5,9 i 10 de setembre, cobrant 4 lliures i 4 sous per la feina. El farmacèutic Francesc Ribot va presentar un compte de 2 lliures i 2 sous per diverses potingues. També es van pagar diners a l'apotecari de Manresa Maties Grau.

Mare de Déu que es troba en una fornícula a la sala

Quan es va morir el fill i hereu, la Cecília s'estava a Castellfollit, a casa del seu segon marit. Va nomenar procurador i va delegar la responsabilitat de la gestió de Torreblanca a Francesc Moncunill, encara que pràcticament ja des del 1725 aquest es cuidava de l'administració. La Cecília va fer testament el 1739 amb motiu del casament del seu net Agustí, fill de l'Agustí, gendre i masover, i la seva filla Cecília. Com que el seu únic fill mascle, el Joan, ja era difunt, va fer hereu universal a l'Agustí, el nét, mentre que a les seves filles Maria Anna i Caterina, la primera casada amb el Firmat i la segona encara soltera, els va deixar alguns diners. És discutible si la Cecília encara tenia drets a la casa, perquè segurament els havia perdut en casar-se per segon cop. Quan va morir el 1743, el seu nét Agustí Oller ja s'anomenava possessor de Torreblanca i feia i desfeia a voluntat. Veiem doncs, com la nissaga dels Torreblanca es va extingir amb l'Elisabet, la darrera de portar aquest nom, com van succeir-se tres generacions de Vinyes, per acabar

amb el cognom Oller, nom que encara conserven els actuals propietaris.

L'Agustí Oller, el jove, deuria néixer el 1715, poc més o menys, i va treballar cinc anys de mosso al mas Massana, segons va declarar el mateix uns anys després. El 1734 ja estava ficat a Torreblanca, ja que en aquesta data, ell i la seva àvia Cecília figuren com arrendadors de la cinquena part de la collita de les quintanes de la casa. Les quintanes són les terres properes que envolten una masia. Es va casar el 1739 amb l'Agnès, filla de Francesc Puigdel·lívol i Agnès, de Coaner. El dot va ser de 115 lliures i l'aixovar que va dur la núvia anava dins de dues caixes noves de fusta de pi. La liquidació total del dot no es va fer fins l'any 1752. Una germana de l'Agnès, anomenada Maria, va anar a viure a Fals, i al cap de cinc anys es va aparellar amb un germà de l'Agustí que es deia Isidre. En aquest segon enllaç entre les famílies Oller i Puigdel·lívol el dot va ser més escàs, únicament 40 lliures, i encara pagat en tres terminis.

L'Agustí i l'Agnès van engendrar dos xicots i quatre xicotes. La Maria Anna la van casar amb Pere Roig, de Camps, la Francesca amb Fermí Serra, un ferrer de Rocafort, la Rosa amb Joan Oliveras, de Castellfollit, i la Caterina amb Valentí Busquets, de Sant Fruitós. Els dots van oscil·lar entre les 35 i les 50 lliures. El Vicenç va anar a parar a Manresa i el Valentí va ser l'hereu.

Entre els anys 1745 i 1749 hi va haver una disputa entre l'Oller i l'Antoni Gras a causa de les herbes que tenia aquest en arrendament. Van acabar-se les raons quan Agustí Oller va pagar 200 lliures i va redimir les herbes el 1750. La situació econòmica de la casa en aquells moments tendia a millorar, malgrat l'inconvenient de les càrregues o despeses fixes que gravaven l'heretat. Aquestes les podríem classificar en quatre apartats: censos propis, participació en l'empenyorament del comú, drets ducals, i donacions a la parròquia. Cada any, Torreblanca havia de pagar les següents pensions: Hospital dels Pobres de Manresa 5 lliures, Convent del Carme 1 lliura, Quotidianes de la Seu 1 lliura, la parròquia de Sant Joan 1 lliura i mitja, la parròquia de Fals 3 lliures i 5 sous, mas Raurich de Vallformosa 5 lliures, i mas Montconill 7 lliures i 4 sous. El comú, format per tots els propietaris del poble, havia manllevat una certa quantitat de diners; la part que li tocava pagar a Torreblanca era de 38 sous anuals. El Duc de Cardona cobrava 15 sous pels seus drets, però a més, hi havia un acord judicial, dit la Concòrdia dels Castells, que obligava a pagar a tots els seus súbdits uns cèntims; a Torreblanca li pertocava 1 lliura i 16 sous. També pagava cada any 4 sous i 8 diners per un cens que feia el Duc a un tal Compte de la Rosa. En el quart apartat hi ha les donacions a l'església, la major part en espècie; es pagaven 2 sous en diner a la Confraria de Sant Vicenç, 4 quartans de xeixa en concepte de "caritat", 3 quartans pel "conreu", dues quartes per la "passió", i 3 mesures d'oli per la llàntia que cremava perpètuament a l'altar. Aquestes caritats s'han de considerar al marge dels "delmes" i les "prímicies", que eren uns percentatges de la collita que rebia el rector de cada una de les cases del poble. Sense comptar els pagaments en espècie abans esmentats, veiem com el mas

havia de satisfer anualment 29 lliures en concepte de pensions, corresponents a un capital alienat d'unes 580 lliures.

Agustí Oller va sanejar força les finances i va aconseguir reduir l'endeutament a base de redimir la majoria dels censos. Alguns dels censos eren ben antics, per exemple, el del Raurich es pagava des del 1587. El 1770 va cancel·lar censos per valor de 479 lliures. Les càrregues van passar de 29 lliures a poc més de 5 lliures anuals. També va millorar el patrimoni que havia rebut en herència fent obres i millores a la casa. El 1780 va comptar que s'havia gastat 538 lliures en obres de paleta i 421 lliures en treballs de fusteria i construcció de bótes. El rendiment de les terres era bo; el 1788 va arregar 86 càrregues de vi de les vinyes de la Solana i 75 càrregues del Pla de Dalt, a més va rebre 66 càrregues de les parts dels parcers, i el 1789 va tenir una collita de 46 quarteres de blat. El 1789, va pagar 80 lliures a l'Anton Moncunill, diners que s'havien manllevat

per pagar el dot de la tieta Maria Anna Vinyes, quan aquesta es va casar amb el Firmat el 1727. Hi ha una cosa que no acaba de lligar amb aquesta aparença de prosperitat; entre els anys 1783 i 1788, els pagaments a la parròquia els va fer en nom de la casa un tal Josep Corrons, teixidor de vels de Manresa, el qual figura com a "segrestador" de l'heretat. No sabem com interpretar aquesta dada.

A les acaballes de la seva vida, l'Agustí va entrar en una disputa amb altres pretendents de l'herència, conflicte que es va allargar ben bé cent anys i va afectar les properes generacions. El motiu de la discòrdia era que l'hereu del mas Torreblanca, l'oncle Joan Vinyes, àlies Torrablanca, havia mort sense fills i sense fer testament, i els diversos nebots pugnaven per la propietat. Agustí Oller va morir a finals de 1791 o a començaments de 1792, perquè aquest any el seu hereu Valentí Oller Puigdellívol va pagar al convent dels Caputxins 50 misses per l'ànima del seu pare difunt.